

VICENÇ ALTAIÓ

Presentació del llibre:

“Joan Miró i Mont-roig: *Pal de ballarí* (1911-1929)” de Martí Rom.

Barcelona, Arts Santa Mònica

24 de maig de 2012

PAL DE BALLARÍ

Identifico que sóc a París, perquè només obrir la primera imatge fílmica del somni m’he hagut d’apartar de la paraula “clochard”. Dos pòtols amb les cames estirades mig em barren l’estret passadís que ve, he de creure, de l’aeroport, que és com dir de l’Enlloc. Només de passar-los pel damunt, m’adono que m’ha desaparegut de la bossa de mà el trajo negre amb creus blanques que em vaig fer fer pel sastre durant l’Any Miró, el 93, per si havia d’anar a París, o a Copenhaguen, o a Berlín, o al MOMA de Nova York a fi d’escampar l’obra de Miró. Era un vestit elegant, de dandi, senyor i extravagant snob, com havia après fora regla de J.V. Foix i de Joan Miró, tot i que, com Miró deia, “més m’estimo de trobar-me entre els pagesos de Mont-roig que amb els senyors vestits de frac en un vernissatge a París”.

A la segona escena, estirat al llit, en una cambra menuda com un cub racionalista elevat, llegeixo “Joan Miró i Mont-roig: *Pal de ballarí* (1911-1929)” (Arola editors), el llibre on Martí Rom explica al detall, la vida i l’art de Miró des que als divuit anys, el 1911, es vinculà a Mont-roig. És un llibre de microhistòria, que s’atura de moment el 1929, hi estic apassionat i enganxat, perquè els lectors de poesia de vers lliure i de filosofia sense mètode estimem tant la visió de l’ultralocal com les paraules abstractes, desarrelades i escapçades del seu significat; com també l’anècdota precisa que s’hi amaga al darrera i les seves derives. És un llibre, però, sense exaltació lírica, malgrat l’amor autèntic que s’hi professa, i amb vasta erudició i rigor, escrit per un savi local i científic, enginyer, modern com Pompeu Fabra.

Al llibre, no hi ha reproduïdes les pintures, que apareixen referenciades a peu de pàgina, com les notes erudites, al marge, en els llibres acadèmics. I és, en efecte així, perquè a part de l’elevat cost que les societats d’autor i els hereus imposen a escriptors publicistes i editors, l’estudiós es troba en el dilema de saber si l’objecte d’estudi és Miró –que hi és tot, tot el que ha viscut i tot el que sobre ell s’ha escrit–, o és Mont-roig, que per a Miró era la naixença de la seva obra i alhora la seva religió. Una religió que, tot i que tenia estampes –l’obra primera de Miró n’és plena–, defugia l’anomenat realisme naturalista o paisatgista o fotogràfic. El Mont-roig de Miró no és fet d’imatges de sants ni de cels, sinó de la força de la terra que nodreix l’art de pintar. Un realisme que amb els peus tocant a terra s’escampa fins l’univers germinatiu, combatiu, en expansió permanent –com el cos de dona. El llibre està escrit amb la importància del moviment de les formigues, minucios, d’esforç gegantí i col·lectiu.

En un salt d’escena, em trobo, apressat, entrant en una gran aula, plena de gom a gom. Em recorda l’enterrament laic i republicà de Joan Brossa, sense cerimònia ni altar major. Confós, travesso entre la multitud, cap cot, apartant la gent i fent un passadís en diagonal i alguna ziga-zaga fins a situar-me en un extrem. Sento a baix la veu de Josa, que ha agafat la paraula i que em fa la confiança de dir el que ell diria. M’emociona de

veure'l, com sempre, savi loquaç i ple d'humor. Va ser ell, el xofer de Brossa, qui em va portar a Mont-roig. Havíem iniciat una gran complicitat pel nostre amor als llibres i al coneixement del passat transmès pels llibres. La seva biblioteca són muntanyes de llibres sobre el darwinisme, pallers de llibres i paperets de Brossa, i piles de llibres de ciències naturals i de les avantguardes que no desdenyen el rar i el particular estrofolari. Ni la Biblioteca de Mont-roig ni el Museu del Joguet de Figueres mai no tindran una biblioteca tan ben fornida com la seva, i com la de Tàpies. Les paraules de Josa, que fa temps que va de retirada de la vida pública per retirar-se a Mont-roig, són breus i entenc que em passa la paraula.

En un salt d'espai, mentre vaig parlant d'alguns detalls que glosso del llibre, com el càlcul de les 10 hores de treball diari, dissabte inclòs i mig diumenge, dels joves aprenents, a principis de segle XX, i la crisi de vocació que portà Miró a engegar-ho tot per fer-se artista i retirar-se lluny del món a Mont-roig; de la creació d'un llenguatge propi i la relació amb la captació de la natura; del salt en descobrir la poesia lliure com una moral de vida, traduïda en ell en un llenguatge i no pas en una vida; de l'esperit d'avantguarda en un solitari exili interior, etc., etc., vaig veient a cada salt de frase una cara nova, a les que m'adreço: la Rosa Maria Malet, el Carles Santos, el Mestres Quadreny, el Pere Portabella, l'Arnau Puig, el Francesc Vicens... i tant altres més, als quals m'adreço i que ja no hi són: el Palau i Fabre, el Perucho, la Maria Luisa Borràs, el Brossa, el Ràfols, el Tàpies... Tots ells, com nosaltres, deutors de l'esperit de Miró, popular i radical, il·luminat i republicà, un esperit català d'avantguarda, que Martí Rom ha sabut unir i estudiar en les cabdals biografies bibliogràfiques, que edità en col·lecció al Col·legi d'Enginyers, com ningú, car en ell i en pocs més es dona la condició de ser un roig català i un roig encès de Mont-roig.

En un altre pla, al mig d'un magatzem de campanes, a les caves deu ser del Louvre, explico a la Sabine Fabre, a prop Raillard, Dupin i Gardy Artigas, que les campanes han deixat de tocar, de nou. Que el que veiem són els motlles de guix, que els milicians han fos les campanes per fer-ne armes per a la defensa de la República i de la revolta. Se'm barreja la França de la revolució política i estètica i la Catalunya amb afany d'independentista perdedora de les revoltes polítiques i trencadora, només, amb la singularitat de l'art d'avantguarda. Unes prestatgeries enllà, provo el principi de realitat i colpejo les falçs i els fusells que són de guix. Penso que només són belles escultures, com el corall blanc i fals vingut del fons del mar i com els troncs i canyes i sabates que han arribat a platja, a Maiami, i que Miró ha convertit en escultures en bronze. L'art pobre.

En sortir de les caves del Museu, passant una estricta revisió, el guardià m'ha demanat si m'havia endut res i li he respost que no. M'ha demanat encara si havia perdut res i li he respost que no. M'ha demanat d'acompanyar-lo. Dels objectes perduts, ha tret un paquet on hi havia embolicat el vestit negre amb creus blanques de l'Any Miró. M'he afanyat, d'immediat, a comprovar si a la butxaca encara hi tenia una garrofa de Mont-roig que, com Miró, portem sempre al damunt per tal que l'art cosmopolita no perdi l'arrelament del poble.